

Finansiella instrument är alla typer av instrument som är avsedda för handel på värdepappersmarknaden. Dessa kan delas in i komplexa och icke komplexa instrument. Innan du handlar med ett finansiellt instrument är vi skyldiga att försäkra oss om att du har tillräcklig kunskap och erfarenhet för att förstå egenskaperna och riskerna med instrumentet. Nedan hittar du information om de viktigaste egenskaperna och riskerna hos en typ av instrument som du visat intresse för. Om du inte har tillräcklig kunskap och erfarenhet är vår rekommendation att du inte handlar med detta instrument.

Introduktion

Förvaltade fonder som inte är värdepappersfonder (UCITS-fonder) går under beteckningen alternativa investeringsfonder (AIF), även kallade icke-UCITS fonder. Alternativa investeringsfonder är fonder som på något sätt avviker från reglerna i UCITS-direktivet, bland annat genom att de har friare placeringsregler och lägre krav på riskspridning än värdepappersfonder. Exempel på alternativa investeringsfonder är t ex så kallade specialfonder, vissa hedgefonder, riskkapitalfonder och fastighetsfonder som placerar direkt i fastigheter.

En vanlig form av alternativa investeringsfonder som marknadsförs till privatpersoner i Sverige är så kallade svenska specialfonder. En svensk specialfond tillåts investera i en större andel onoterade värdepapper och kravet på riskspridning är lägre än i en värdepappersfond. En svensk specialfond måste dock ha minst 8-10 innehav, beroende på andelen onoterade innehav, vilket inte är ett krav för alternativa investeringsfonder generellt. Svenska specialfonder får heller inte vara stängda för köp och försäljning, utan måste vara öppna för handel minst en gång per år. Eftersom svenska specialfonder skiljer sig från andra alternativa investeringsfonder på dessa punkter får de klassas som icke komplexa finansiella instrument, trots att de enligt lag är alternativa investeringsfonder.

Alternativa investeringsfonder kan investera i olika typer av finansiella instrument, som till exempel aktier, räntebärande papper eller andra fonder. De kan även investera i alternativa tillgångsslag som till exempel onoterade bolag, råvaror, fastigheter, hedgefonder och private equity. Fonden ägs gemensamt av alla som sparar i fonden, de så kallade andelsägarna. För fondsparande i försäkring är det Försäkringsbolaget som är andelsägare till de fonder som kopplas till varje enskild försäkring. Fonden drivs av en AIF-förvaltare som ansvarar för investeringarna och administrationen av portföljen.

Varje fond har sitt eget regelverk för hur och var den får investera. Dessa regler finns presenterade i fondens fondbestämmelser eller prospekt. För alternativa investeringsfonder som marknadsförs till privatpersoner finns även en kortare sammanställning av fondens placeringsinriktning, risker och kostnader i faktabladet.

Så fungerar fonder

Syftet med en fond beskrivs i faktabladet samt i fondens fondbestämmelser eller motsvarande. Målet är normalt att ge andelsägarna en så hög avkastning som möjligt med hänsyn till fondens risknivå. En fondförvaltare bestämmer vilka värdepapper fonden ska investera i.

En fonds avkastning består av marknadsvärdet på värdepapper som fonden har investerat i samt eventuella aktie- och ränteutdelningar (kuponger). Avkastningen påverkas också av förändringar i valutakurser samt kostnader som fonden har. När avkastningen på en fond redovisas i till exempel kurslistor och produktblad är det alltid efter kostnads- och avgiftsuttag. Fondandelar och andra finansiella instrument kan både stiga och falla i värde och det är inte säkert att du får tillbaka investerat kapital. Den historiska avkastningen är ingen garanti för framtida avkastning.

En fond kan ha flera andelklasser med olika egenskaper. Bland annat kan andelssklassernas valuta, avgift eller krav på minimiinsättning skilja sig åt. Vissa andelssklasser är avsedda för institutioner och andra för privatpersoner.

Vissa fonder är utdelande eller har utdelande andelssklasser. Sedan 2013 är det inte skattemässigt fördelaktigt för privatpersoner att få fondutdelningar, då man beskattas i två led. Fonder eller andelssklasser som ger utdelning vänder sig främst till stiftelser och organisationer som har utdelning som en del av sin verksamhet.

För vem passar alternativa investeringsfonder?

Om du ska investera i en alternativ investeringsfond bör du vara medveten om att dessa fonder har ett annat regelverk än vanliga värdepappersfonder (UCITS).

Fonderna har friare placeringsregler, kan placera i mindre likvida tillgångar och har lägre krav på riskspridning. Det finns till exempel inget krav på innehav i minst 16 olika bolag som i en värdepappersfond.

Du bör även vara medveten om att vissa alternativa investeringsfonder har färre öppna handelsdagar och att de kan vara stängda för handel under vissa perioder. I vissa alternativa investeringsfonder kan det också finnas krav på att du måste ha din investering bunden en längre tid. En sådan fond är därför en olämplig investering om du behöver kunna komma åt dina pengar med kort varsel.

Sammantaget gör detta att alternativa investeringsfonder inte alltid är lämpliga för sparare som har behov av att ta mindre risk och som har behov av daglig handel. Det finns också alternativa investeringsfonder som endast är avsedda för professionella investerare såsom institutioner och som därmed inte är tillgängliga för alla.

Innan du köper en fond måste du bestämma vilken risknivå du vill ha på ditt sparande och hur länge du vill spara. Du bör också ta hänsyn till dina övriga investeringar. Om hållbarhetskriterier är viktiga för dig i ditt sparande bör du även ta del av fondens hållbarhetsprofil.

Handel med alternativa investeringsfonder

Ett vanligt sätt att spara direkt i fonder är via en depå eller ett fondkonto. Vissa alternativa investeringsfonder, exempelvis svenska specialfonder, går också att förvara på ett investeringssparkonto (ISK). Vissa fonder och alternativa investeringsfonder är också alternativ i olika former av pensionssparande och kapitalförsäkringar.

Värdet på andelarna i en fond beräknas genom att det aktuella marknadsvärdet på fondens alla tillgångar och skulder delas med det totala antalet andelar. Detta kallas nettoandelsvärde (NAV). Om fondens tillgångar ökar i värde kommer också nettoandelsvärdet att öka. Eventuella ränteinkomster och utdelningar räknas också in i nettoandelsvärdet.

För många fonder beräknas NAV-kursen varje dag, men för alternativa investeringsfonder kan det ske mer sällan. Information om hur ofta fonden handlas finns i fondens prospekt. Det är viktigt att vara införstådd med när en fond är öppen för handel och vilka regler som gäller vid ordreläggning. För alternativa investeringsfonder kan du behöva lägga din order med lång framförhållning, ibland upp till flera månader innan ordern genomförs. Det är inte ovanligt att alternativa investeringsfonder endast handlas en gång i månaden eller ännu mer sällan. Det finns även fonder som enbart handlas under en viss teckningsperiod vid fondens start.

Olika fondkategorier

Baserat på de värdepapperstyper som olika alternativa investeringsfonder investerar i kan de delas upp i olika kategorier.

Aktiefonder placerar i aktier. Inom kategorin aktiefonder finns många olika placeringsinriktningar, exempelvis fonder som inriktar sig mot enstaka länder (t ex Sverigefonder) eller sektorer (t ex teknologifonder). Breda aktiefonder, som till exempel globalfonder, placerar i många olika länder och sektorer.

Räntefonder placerar i räntebärande värdepapper, exempelvis obligationer och statsskuldväxlar. Penningmarknadsfonder (korta räntefonder) placerar i värdepapper med kortare löptid, medan obligationsfonder (långa räntefonder) placerar i värdepapper med längre löptid. Obligationerna kan vara utgivna av länder, banker, bostadsinstitut eller företag med olika kreditvärdighet.

Blandfonder investerar i flera olika tillgångsslag, exempelvis aktier, räntebärande värdepapper och andra fonder. Fördelningen mellan tillgångsslagen kan skilja sig åt mellan olika blandfonder. Även för samma blandfond kan fördelningen variera över tid. Hur fördelningen ser ut framgår av fondbestämmelserna och faktabladet.

Fond-i-fonder, eller fondandelsfonder, placeras enbart i andra fonder. Fond-i-fonder kan ses som ett alternativ till att själv placera i flera olika fonder. Förvaltningsavgift kan förekomma både i fond-i-fonden och i de fonder som ingår i själva portföljen. En fond-i-fond som placeras i fonder som drivs av samma fondbolag får inte ta ut dubbla förvaltningsavgifter.

Hållbara och etiska fonder tar särskild hänsyn till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, etik och/eller miljö. Både aktie- och blandfonder kan vara hållbara och/eller etiska. Förvaltaren kan till exempel välja bort bolag som sysslar med kontroversiella vapen, eller välja in bolag i fonden som aktivt arbetar för en bättre miljö. Fondbolaget som förvaltar fonden kan också som aktiv ägare påverka de bolag de investerar i när det gäller till exempel arbete för ökad jämställdhet eller bättre miljö. I de fallen representerar fondbolaget fondens andelsägare.

Hedgefonder är ofta alternativa investeringsfonder eftersom de har friare placeringsregler än värdepappersfonder (UCITS). Målsättningen är att ge avkastning oavsett om aktie- eller räntemarknaden går upp eller ner. Hedgefonder använder sig oftare än traditionella fonder av derivat i syfte att öka eller minska fondens risk. Skillnaderna i risknivå kan vara stora mellan olika hedgefonder.

Private Equity-fonder eller riskkapitalfonder är fonder som investerar i bolag som inte är noterade på en börs. Private Equity-fonder kan investera i andra Private Equity-fonder eller direkt i onoterade bolag. När fonder investerar direkt i bolag tar förvaltarna av fonden ofta en aktiv roll i driften av bolagen, till exempel via plats i styrelsen.

Fastighetsfonder (Real Estate) är fonder som investerar direkt i fastigheter. Genom att förvalta och underhålla fastigheterna som fonden investerar i bidrar förvaltaren till att öka avkastningen i fonden. Fastighetsfonder kan ha olika inriktning. Vissa fonder investerar enbart i bostäder, medan andra inriktar sig mot kommersiella fastigheter.

Risker

Att investera i fonder innebär alltid en risk, det vill säga att investeringen över tid både kan öka och minska i värde. Ju större svängningar desto större risk att förlora pengar, men också möjlighet till högre avkastning.

Olika fondkategorier kännetecknas av olika risknivå, men även inom samma kategori kan risken skilja sig åt. Alternativa investeringsfonder har friare placeringsregler än andra fonder och kravet på riskspridning är lägre. Till exempel finns inget krav på minst 16 olika bolag som i en värdepappersfond (UCITS). För alternativa investeringsfonder finns också en ökad risk eftersom de kan investera i lånade pengar. En alternativ investeringsfond som investerar i onoterade bolag har en högre risk på grund av att de kan vara svåra att omsätta. Detta gäller även direktinvesteringar i fastigheter.

Aktiefonder kännetecknas generellt av högre risk än till exempel räntefonder, om man bortser från specifika företagsobligationsfonder som medvetet tar högre risk för att få chans till högre avkastning. Generellt sett har bredare fonder som sprider risken mellan olika regioner och branscher en lägre risk än mer nischade fonder. Fonder som placeras på mer etablerade marknader såsom Nordamerika och Europa anses ha lägre risk än fonder som placeras på tillväxtmarknader. Många alternativa investeringsfonder är smala i sin inriktning och har därför högre risk än andra fonder.

De flesta fonder som marknadsförs till privatpersoner riskkategoriseras enligt en sjugradig skala där 1 står för lägst risk och 7 för högst risk. Kategori 1 innebär dock inte att fonden är riskfri. Placeringen på riskskalan bestäms för de flesta fonder av hur värdet har varierat de senaste fem åren. I de fall historiskt underlag saknas kan information om fondens jämförelseindex användas som grund för riskkategoriseringen. För vissa typer av fonder kan riskkategorin bestämmas utifrån den maximala risknivå som fondens fondbestämmelser tillåter. På vilket sätt fondens riskkategori har bestämts framgår av fondfaktabladet. Fonders riskkategori kan komma att ändras över tiden. Eftersom riskskalan i faktabladet är EU-gemensam är det enkelt att jämföra fonder mellan länder i Europa.

SEB har gjort följande uppdelning av riskskalan och fondsortimentet:

- Fonder som placeras sig på nivå 1-3 klassas som fonder med låg risk.
- Fonder som placeras sig på nivå 4-5 klassas som fonder med medelhög risk.
- Fonder som placeras sig på nivå 6-7 klassas som fonder med hög risk. I sådana fonder kan värdet variera kraftigt på grund av fondens sammansättning och de förvaltningsmetoder som fondbolaget använder

Fonder kan också bli föremål för specifika risker som inte återspeglas i riskkategorin men ändå påverkar fondens värde. Exempel på dessa är valutrisk, som uppstår om fonden investerar i andra valutor än basvalutan, eller likviditetsrisk som kan uppstå om fondens tillgångar är svåra att sälja vid en viss tidpunkt eller till ett rimligt pris. Att investera i fonder kan också innebära operativa risker, vilket är risken för förlust på grund av exempelvis systemhaveri, fel orsakade av den mänskliga faktorn eller av externa händelser. Vilka specifika risker som är förknippade med en enskild fond finns beskrivna i fondens faktablad.

Avgifter och kostnader

Olika fonder kostar olika mycket. Hur hög avgift en fond har beror bland annat på placeringsinriktningen och hur aktiv förvaltningen är. Generellt kan man säga att aktiefonder är dyrare än räntefonder och att aktivt förvaltade fonder är dyrare än indexfonder. Alternativa investeringsfonder har olika avgifter och avgiftsstruktur beroende på vilken typ av fond det är.

Förvaltningsavgiften tas normalt ur fonden varje dag, med undantag för fonder som värderas och handlas mer sällan. För dessa fonder tas förvaltningsavgiften ut med motsvarande frekvens. Förvaltningsavgiften finns angiven uttryckt i procent per år i fondbestämmelserna/prospektet och i produktbladet. Förvaltningsavgiften täcker fondbolagets kostnader för förvaltning och administration, tillsyn från Finansinspektionen, förvaring av värdepapper i depå hos banken (Förvaringsinstitutet) samt kostnader för revisorer.

Årlig avgift är ett standardiserat mått för fonder som marknadsförs till privatpersoner, framtaget för att det ska gå att jämföra kostnader för fonder i hela Europa. I den årliga avgiften ingår förvaltningsavgiften, men också kostnader för till exempel marknadsföring och distribution. För SEB:s fonder ingår även kostnad för eventuell extern analys i den årliga avgiften. Årlig avgift inkluderar inte kostnader för köp och försäljning av värdepapper i fonden eller eventuell prestationsbaserad avgift. Den årliga avgiften finns angiven i faktabladet och avser, om inget annat anges, kostnaderna för föregående kalenderår. För svenska fonder är det normalt inte så stor skillnad på förvaltningsavgiften och den årliga avgiften, men i utländska fonder kan skillnaderna vara större.

Prestationsbaserad avgift är vanligt bland alternativa investeringsfonder och är en särskild avgift som tas ut om fondens avkastning överträffar vissa förutbestämda kriterier, t ex ett index. Den här typen av avgift används ofta i hedgefonder eller andra aktivt förvaltade fonder där fondens resultat anses bero på förvaltarens insatser i högre grad än i andra fonder.

Insättnings- och uttagsavgifter kan tas ut av vissa fonder, fondbolag och fondförmedlare.

Total kostnad är den sammanlagda kostnaden för ditt fondsparande. Här ingår även kurtage som fonden betalar vid köp och försäljning av värdepapper i fonden. Total kostnad räknas ut för fonder registrerade i Sverige och framgår av årsbeskedet om du sparar i fonder via fondkonto. Total kostnad visas inte om du sparar via investeringssparkonto eller depå.

Mer information

Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. Fondandelar och andra finansiella instrument kan både stiga och falla i värde och det är inte säkert att du får tillbaka investerat kapital.

För de alternativa investeringsfonder som marknadsförs till privatpersoner finns specifik information i form av faktablad, produktblad, hållbarhetsprofiler och årsrapporter i kurslistan på seb.se/fonder. Här finns även prospektet för våra luxemburgska fonder samt informationsbroschyr med fondbestämmelser för våra svenska fonder.

i Tänk på att:

- Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. Värdet på finansiella instrument kan både öka och minska och det är inte säkert att du får tillbaka hela det investerade kapitalet.
- För att handla med dessa instrument ska du själv sätta dig in i de avtal och villkor som gäller för handel med finansiella instrument. Vilket avtal som tillämpas beror på vilket instrument du ska handla i.
- Vissa instrument förutsätter att du är skyldig att leverera betalningar i framtiden. Det är viktigt att du har beredskap att möta dina åtaganden.
- Kontrollera uppgifterna på avräkningsnotan samt annan rapportering kring dina innehav och reklamera omgående eventuella fel.
- Beakta löpande värdeförändringen på dina innehav och positioner.
- Du är själv ansvarig för att vidta de åtgärder som krävs för att minska risken för förluster.
- Be alltid om kompletterande marknadsföringsmaterial eller ytterligare information som närmare beskriver det finansiella instrument som du är intresserad av.

Erfarenhetsfrågor

Hur lång erfarenhet har du av att använda denna typ av instrument?

- Ingen erfarenhet
 Under 1 år
 1 till 5 år
 Mer än 5 år

Vilket är det genomsnittliga beloppet för dina affärer i denna typ av instrument?

- Upp till 50 000
 Upp till 100 000
 Upp till 250 000
 Upp till 500 000
 Över 500 000

Ungefär hur många affärer per år har du gjort i denna typ av instrument?

- Upp till 2
 Upp till 5
 Upp till 10
 Fler än 10

Kunskapsfrågor

1. Vad styr fondens placeringsinriktning, det vill säga i vilka typer av värdepapper och på vilka marknader fonden får investera?

- A) Fondförvaltarens egen uppfattning och kunskap
B) Fondbestämmelserna
C) Fondbolagets styrelse ger ut en arbetsinstruktion till förvaltaren

2. Vilken/vilka är de främsta faktorer som påverkar en fonds utveckling?

- A) Utvecklingen för de marknader som fonden investerar på
B) Skatten på fondsparandet
C) Värdet på innehaven, valutakurser, utdelningar, skatter och avgifter som tas ur fonden

3. Vad kännetecknar en Alternativ Investeringsfond (AIF)?

- A) En AIF måste ha minst 16 olika innehav, precis som en värdepappersfond (UCITS)
B) En AIF har möjlighet att ta större risk genom att placera i färre bolag än en värdepappersfond
C) En AIF investerar bara i så kallade alternativa tillgångsslag

4. Det är inte ovanligt att alternativa investeringsfonder utöver förvaltningsavgiften också har en så kallad prestationsavgift, även kallad performance fee. Vad är det?

- A) En avgift som baseras på hur fonden utvecklats på årsbasis
B) En avgift som baseras på hur fonden utvecklats i jämförelse med konkurrerande fonder
C) En avgift som baseras på hur fonden utvecklats i jämförelse med t.ex. ett index

5. Vad menas med alternativa tillgångsslag?

- A) Råvaror, fastigheter, hedgefonder och Private Equity
B) Noterade bolag på så kallade tillväxtmarknader
C) Tillgångar som är en del av det så kallade gröna kretsloppet, t.ex. inom energiområdet

6. Hur ofta kan man köpa och sälja andelar i en alternativ investeringsfond?

- A) Minst en gång i veckan
B) Det varierar mellan olika fonder, från daglig handel till längre period mellan handelstillfällena
C) Det går endast att köpa andelar när AIF:en startar och sälja när den upphör

7. Ingår den prestationsbaserade avgiften i kostnadsmaßttet Årlig avgift som finns med på faktabladet?

- A) Nej, den behöver inte anges, då den tas ut så sällan
B) Ja, alla avgifter och kostnader som tas ur fonden måste ingå i Årlig avgift
C) Nej, den ligger under egen rubrik – Prestationsbaserad avgift